

ŞEHİR DIŞINA GÖÇ EDEN OKULLAR: EğİTİM KAMPÜSLERİ

Schools Migrating to the Outskirts of City: Education Campuses

Tufan Büyükcan *
Ejder Yelken **

Öz

Türkiye, 10.000 öğrenci kapasiteli, her türlü olanağa sahip 33 “Eğitim Kampüsü” ile yeni bir eğitim deneyimine adım atmaya hazırlanmaktadır. Büyük kentlerin dışındaki geniş alanlarda inşa edilecek eğitim kampüslerinde birden fazla okul yer alacaktır. Bu konuda yasal düzenlemeler ve mimari proje yarışmaları tamamlanmıştır.

Kamu-Özel Ortaklığı Modeli ile yapılacak eğitim kampüsleri, proje yüklenicisi firmalar tarafından inşa edilerek yirmi yıllığına Milli Eğitim Bakanlığı’na kiralanacak ve bu sürenin sonunda kamuya devredileceklerdir. Yüklenici firmalar, kira süresince kampüsün her türlü hizmet ve ihtiyacının sağlanmasında ve eğitim-öğretim hizmeti dışında kalan alanların işletilmesinde imtiyaz sahibi olacaklardır.

Eğitim kampüslerinde tercih edilen finansman modeli, uzun yıllar bütçe yükü oluşturacak ve ortaya çıkacak piyasa/kamu ikiliği eğitimi olumsuz etkileyecek gerilimlere yol açacaktır. Eğitim kampüsleri, piyasa faaliyetleriyle iç içe olmaları, büyüklükleri ve şehir dışında inşa edilmeleri nedeniyle eğitimi olumsuz etkileyecek ve gizli müfredat yoluyla piyasayı, kontrol toplumunu içselleştirmiş, eğitimi hak temelinden anlamlandırmayan insan tipine yol açacaktır. Eğitim kampüslerinin olası etkilerini değerlendirmek için, eğitim kampüsleri projesinin daha iyi bilinmesine ve birçok yönüyle tartışılmasına gerek bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Kampüsleri, Eğitimde Kamu-Özel Ortaklığı, Okul Büyüklüğü, Gizli Müfredat

* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi / tufanbuyukcan@gmail.com

** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi / ejder.yelken@gmail.com

Eğitim Bilim Toplum Dergisi / Cilt:13 Sayı:49 Kış: 2015 Sayfa: 9-31

Education Science Society Journal / Volume:13 Issue:49 Winter: 2015 Page: 9-31

Abstract

Turkey is prepared to step into a new education experience with Education Campuses which were planned for 10.000 students. Education campuses will be located in large fields on the outskirts of big cities and will host more than one school. The legal regulations and architectural competitions have already been completed.

The education campuses will be realized with the public private partnership model, in which private providers will build the campus, lease it for twenty years and return it to the Ministry of Education by the termination of leasing period. The provider will have concession as the sole service provider and for the management of campus facilities.

The preferred financing model for education campuses will cause burden on state budget for many years and the arisen market / public dichotomy will cause tensions negatively affecting education. Education campuses, by market intertwined activities, big sizes and being located at the outskirts of the city will negatively affect the education and their hidden curriculum will cause human profile who will interiorize market and control society and not considering education o as a right. Discussing many aspects of education campuses and having more information about the project is necessary to evaluate the probable impacts.

Keywords: Education Campuses, Public Private Partnership in Education, School Size, Hidden Curriculum

GİRİŞ

Eğitime, ilk çağlardan başlayarak, insanı geleceğe hazırlayan ve onu biçimlendiren toplumsal bir süreç olarak anlam ve değerler yüklenmiştir. Bu yüzden, tarih boyunca eğitimi yönlendirme gücü olanlar kendi anlayışlarını ve gelecek tasarımlarını egemen kılmak için, eğitimde değişiklik, yenilik ve düzenlemeler yapmışlardır. Son dönemlerde bunlara eğitim alanının özel sektör için bir yatırım ve faaliyet alanı olarak düzenlenmesi çalışmaları da eklenmiştir. Toplumu oluşturan bireyler ile bu değişimleri yapanlar her zaman aynı zeminde buluşmadığından eğitim alanının sürekli bir mücadele, tartışma ve uzlaşma alanı olarak yeniden kurgulanması gerekmektedir. Her bir öğrencinin eğitim hakkıyla başlayan ve eğitimciler, yöneticiler ve nihayetinde toplumu oluşturan tüm bireylerin söz hakkını vurgulayan bu dinamik eğitim anlatısı maalesef ülkemiz gerçekleriyle uyuşmamaktadır.

Bunun bir nedeni dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de piyasalaşma sürecinin ilerletilmesinde devletin bizzat destekleyici ve düzenleyici olarak yer almasıdır. Kamu mal ve hizmet sunumunun yeniden örgütlendiği bu dönemde sağlıktan sonra eğitim de, en çok hedef alınan ve tartışmaların yaşandığı alanlardan birisi olarak ön plana çıkmaktadır. Eğitim kampüslerinde olduğu gibi, devletin kamusal hak olarak sunduğu birçok hizmete yakından bakıldığında, piyasa aktörlerinin herkesten daha

belirleyici olduğu karmaşık yapılar ortaya çıkmaktadır. Tüm bu gelişmeleri şaşkınlıkla izleyen bireyler kendilerini çaresiz, gelişmelere anlam verecek bilgiden yoksun hissetmekte ve süreçlere müdahil olmayı doğru eksenden örgütleyememektedirler.

Diğer bir neden ise eğitimin öncelikli ve sürekli ilgi gerektiren toplumsal bir alan olduğunu unutan, siyasiler, akademisyenler ve aydınların tutumudur. Eğitimdeki gelişmeler popüler gündemin bir parçasını oluşturmadığı zamanlarda ilgi görmemekte, bu da eğitim alanındaki değişikliklerin ya iş işten geçtikten sonra ya da eğitimi öncelemeyen yaklaşımlarla tartışılmasına yol açmaktadır. Bunun en son örneği dersanelerin okula dönüştürülmesi tartışmasında yaşanmıştır.

Bu makalenin konusunu, gündemin alt sıralarından kurtulamayan “Eğitim Kampüsleri” oluşturmaktadır. Makalede eğitim kampüslerinin yalnızca eğitim süreçlerine ilişkin muhtemel etkileri değil, kampüslerin şehir mekân ilişkisi içerisindeki önemi, Kamu-Özel Ortaklığı Modeli ile piyasa süreçleriyle uyumlu insan tipinin yetiştirilmesinde oynayacakları yaşamsal önemi haiz rol gözler önüne serilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın dikkatleri eğitim kampüslerine çekerek bu konuda ihtiyaç duyulan tartışmaların ve akademik çalışmaların başlatılmasına katkı sunması umulmaktadır.

Türkiye’de Kampüs Projesi’nin Geliştirilmesi

Eğitim kampüslerine ilişkin gelişmeleri takip edebilmek ve anlamlandırmak için öncelikle bu projeyi mümkün kılan yasal düzenlemelerin ve süreçlerin ortaya konması yararlı olacaktır.

Eğitim kampüslerine ilişkin ilkyasal düzenleme Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 16. maddesinde 2009 yılında yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemede, aynı alan içinde birden fazla eğitim kurumunun yer aldığı eğitim kampüsleri kurulabileceği ve bunların ortak ihtiyaçlarının karşılanması için kampüs yönetimi oluşturulabileceği belirtilmiştir. Kampüs bünyesindeki ortak açık alanın, kantin, salon ve benzeri yerlerin kampüs yönetimince işletilmesi veya işlettirilmesinden kaynaklanacak gelirlerin de kampüsün ortak giderlerinde kullanılacağına yer verilmektedir. 2009 yılındaki düzenlemede eğitim kampüslerinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulacağı düşünülererek, özel sektöre ve kamu-özel ortaklığına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

Bugünkü biçimiyle eğitim kampüslerine temel teşkil edecek gelişmeler 25.08.2011 tarihli ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 23. maddesi ile başlamıştır. Maddede, eğitim-öğretim tesislerinin, Bakanlık tarafından verilecek ön proje ve belirlenecek temel standartlar çerçevesinde, kendisine veya Hazineye ait taşınmazlar üzerinde ihale ile belirlenecek gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine kırk dokuz yılı geçmemek şartıyla belirli süre ve bedel üzerinden kiralama karşılığı yaptırılabilmesine hükmedilmektedir. Bu amaçla Maliye Bakanlığınca, gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine Hazineye ait taşınmazlar bedelsiz olarak devredilebilecektir. Kira bedeli ve kiralama süresinin tespitinde; taşınmazın gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olup olmadığı, bedelsiz Hazine taşınmazı devredilip devredilmediği, yatırımın maliyeti, eğitim-öğretim donanımının bu kişiler tarafından sağlanıp sağlanmayacağı, kiralama konusu taşınmaz ve üzerindeki eğitim-öğretim tesislerinde eğitim-öğretim hizmetleri dışındaki hizmetlerin ve alanların işletilmesinin kiralayana verilip verilmeyeceği hususları dikkate alınacaktır. Ayrıca bu çerçevede yapılacak iş ve işlemlerin Kamu İhale Kanunu'na tabi olmayacağına da bu yasa maddesinde yer verilmiştir.

Yukarda belirtilen Kanun Hükmünde Kararnameye dayandırılan, 27.08.2012 tarihli ve 2012/3682 sayılı “Eğitim Öğretim Tesislerinin Kiralama Karşılığı Yapıtırılması ile Tesislerdeki Eğitim Öğretim Hizmet Alanları Dışındaki Hizmet ve Alanların İşletilmesi Karşılığında Yenilenmesine Dair Yönetmelik” eğitim kampüslerine ilişkin düzenlemelerin son halkasını oluşturmaktadır. Bu yönetmelik ile eğitim kampüslerine ilişkin yöntem ve süreçler ayrıntılı biçimde ortaya konulmuş ve tanımlanmıştır.

Eğitim Kampüsleri Projesi'ne ilişkin süreç, yukarda belirtilen düzenlemeler çerçevesinde, 30.11.2012 tarihinde ilan edilen mimari proje yarışmalarıyla resmen başlatılmıştır. “Eğitim Kampüsleri Ön Seçimli Ulusal Mimari Proje Yarışma Şartnamesi” mimari proje yarışmasına ilişkin detayların yanı sıra eğitim kampüslerine ilişkin ipuçlarına da yer vermektedir. Şartnameye göre eğitim kampüsleri, esnek ders saatleri, merkezi bütçe, esnek personel, modüler ve esnek bina özelliklerine sahip olacak şekilde tasarlanacaktır.

Bugün, 33 eğitim kampüsüne ilişkin mimari proje yarışmaları sonuçlandırılmış durumdadır. Önümüzdeki dönemde şehirlerin dışında, birden çok lise türünü bünyesinde barındıran, 10.000 öğrenci kapasiteli, içinde birçok tesisin bulunacağı eğitim kampüsleri, kazanan projelere uygun olarak inşa edilecektir. Milli Eğitim Bakanlığı, İnşaat ve Emlak Grup Başkanlığı internet sitesinde yer

alan belgelerde; kampüslerde, laboratuvarlar, yüzme havuzundan paten pistine basketbol sahasından bardo salonuna kadar birçok sporun yapılabileceği açık ve kapalı tesisler, rasat ve gözlemevi, alışveriş merkezi, kapalı otopark, kültür ve kongre merkezi, yurt ve pansiyonlar, piknik alanları, botanik park, kreş vb. bulunacağı belirtilmektedir. Ayrıca eğitim kampüslerinde enerji verimliliğine ilişkin her türlü tedbirin alındığı ve yeşil okul konseptine uygun yapılar olacağı da vurgulanmaktadır. Eğitim kampüsleri ilerleyen yıllarda ortaya çıkacak eğitim-öğretim tesisi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde genişleme ve rezerv alanları ile birlikte tasarlanmaktadır. Mimari proje yarışma duyurusunda, eğitim kampüslerindeki okulların ortak bir altyapıyı (teknik ve personel) ve donatı havuzunu (yemekhane, yüzme havuzu, konferans-çok amaçlı salon, kütüphane, yurt vb.) paylaşacakları belirtilmektedir. Lise çağındaki çocukların belki biraz daha uzun günlük yolculuklar yapacakları, buna karşın tüm günlerini geniş yeşillikler içindeki tam donanımlı kampüslerde, yaşlılarıyla birlikte geçirme şansına sahip olacakları dile getirilmektedir. Kurulan yeni kampüslerle ikili öğretim yapma ihtiyacının azalması, öğretmenlerin ders saatleri açısından daha efektif çalışmasının sağlanması ve eğitim materyallerinin ve tesislerinin verimli kullanımı amaçlanmaktadır. Yüksek maliyetler nedeniyle birçok okulda ulaşılamayan olanakların öğrenci başına maliyetin düşürülmesi ile eğitim kampüslerinde sağlanabileceği düşünülmektedir (MEB, 2012a).

Eğitim kampüslerine ilişkin süreç ilerlemeye devam etmektedir, buna karşın birçok ayrıntı henüz kamuoyunun bilgisine sunulmamıştır. Başta Milli Eğitim Bakanı olmak üzere yetkililerce yapılan açıklamalar da kesin bilgi vermekten uzaktır. Bunun en güzel örneği her bir eğitim kampüsünde okuyacak öğrenci sayısına ilişkin açıklamalardır. Eğitim kampüslerinde okuyacak öğrenci sayılarına ilişkin farklı tarihlerde farklı rakamlar dile getirilmiştir. En son eğitim kampüslerine ilişkin proje ödül töreninde Milli Eğitim Bakanı eğitim kampüslerinin 10.000 öğrenci kapasitesine göre projelendirildiğini; ancak bunun çok rasyonel olmayacağı düşüncesiyle öngörülen koşullarda bir eksiltmeye gidilmeksizin hedef kitleyi 5.000'e düşürdüklerini, bu sayede öğretmen ve öğrencilerin 10.000 kişi için düşünülmüş fakat 5.000 kişinin hizmetine sunulan mekânlarda eğitim yapma imkânı bulacağını açıklamıştır (MEB, 2014). Birçok ülkede, eğitim kampüsleri gibi büyük ölçekli okullar yol açtıkları sorunlar göz ardı edilerek, öğrenci başına maliyetleri düşürdüğü için tercih edilmektedir. Eğitim kampüslerindeki öğrenci sayısının yarıya düşürülmesi bu yaklaşımla çelişmektedir. Konuya ilişkin açıklamalarda eğitim kampüslerinin yirmi yıllık bir süre için kiralanacağı, bu sürenin bitiminde tesislerin Milli Eğitim Bakanlığına geçeceği dile getirilmektedir. Ancak öğrenci sayısının düşürülmesi bu süreyi de etkileyecektir. Çünkü yüklenici

firmalar ve finansman sağlayıcılar getiri hesaplarını yalnızca alacakları kiralar üzerinden değil aynı zamanda kampüslerdeki işletme gelirleri üzerinden yapacağından öğrenci sayısının azalması kiralama süresini ve/veya kira bedelini etkileyecektir. Diğer yandan, eğitim kampüslerindeki öğrenci sayısının kapasiteden az olması, uzun vadede bu sayının artırılması için bir baskı unsuru yaratacaktır. Bu durumda, 5.000 öğrenci üzerinden yapılacak bir sözleşme yürürlükteyken öğrenci sayısının artırılması, yüklenici lehine haksız kazanç, kamu açısından da zarara neden olacaktır.

Okul Büyüklüğü ve Kampüsler

Eğitim kampüslerinin bir düşünce olmaktan çıkıp uygulama aşamasına geçmesi, bu yeni modelin geleneksel okul kavramı ile olan farklılıklarının ortaya konulmasını gerektirmektedir. Böylelikle eğitim kampüslerinin eğitimde oynayacakları rol daha belirgin hale gelecektir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü “kampüs” sözcüğünün karşılığını ”yerleşke-bir üniversitenin genellikle kent dışında derslik, öğrenci yurdu gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarıyla toplu bir biçimde bulunduğu yer” olarak vermektedir. Eğitim kampüsleri de ortaöğretim okullarını benzer biçimde bir araya getirmektedir. Türkiye’de bu tanıma uyacak devlet okulları mevcut olmadığı gibi hedeflenen büyüklükteki kampüsler, her zaman yetersiz altyapı, kalabalık sınıf ve okullarla anılan Türk eğitim sistemi için bir ilk olacaktır.

Eğitim kampüslerinin yarışmayla belirlenen projeleri incelendiğinde mevcut devlet okullarının çok ötesinde koşullara sahip olacakları, eğitim ve sosyal faaliyetler için zengin alanlara yer verileceği görülmektedir. Bu yeni koşulların eğitim süreçlerini olumlu etkilemesi beklenebilir. Ancak okulların fiziksel olanaklarının eğitim süreçlerinde tek belirleyici olmadığı, bu olanakların kullanımı ile ilgili düzenlemelerin ve bu mekânlardan yararlanan bireylerin sosyal etkileşimlerinin dikkate alınması gerektiği de unutulmamalıdır.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında sınıf mevcutları açısından en yüksek rakamlara sahip ülkeler arasında yer almakta ve OECD ortalamalarının üzerindeki rakamlarıyla dikkat çekmektedir (OECD, 2013:367). Her yıl eğitime eklenen yeni derslik sayılarına ve yönetmeliklerde ortaya konan iyileştirme hedeflerine karşın bu durumun bir süre daha devam edeceği öngörülmektedir. Eğitim kampüslerinde hedeflenen 25 kişilik sınıflar ile 23,5 olan OECD ortalamasına yaklaşılabilecektir (“Büyük İllere...,” 2013). Eğitim kampüsleriyle ulaşılabilecek bu sınıf büyüklükleri, kırsal kesimden şehirlere göç nedeniyle kalabalıklaşan büyük kent okullarındaki görüntüyü değiştirecektir.

Sınıf mevcutlarındaki azalmanın eğitim süreçlerine olumlu yansımaları olacağını ileri süren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Ehrenberg ve diğerleri, 2001; Iacovou, 2001; Borland ve Howsen, 2003'ten aktaran Karakütük ve diğerleri, 2011).

Ancak sınıf mevcutlarına ilişkin bu gelişme beklentisine karşın okul büyüklüğü konusunda eğitim kampüslerine daha ihtiyatlı yaklaşmak yerinde olacaktır. Okul büyüklüğü yalnızca Türkiye'de değil tüm dünyada eğitim çalışmalarında önem verilen ve çok sık ele alınan konular arasındadır. Bu çalışmalarla ilgili literatür incelendiğinde ortaya çıkan sonuçların tıpkı eğitimin çok boyutlu ve karmaşık doğası gibi çeşitlilik içerdiği görülmektedir.

Bu tartışmaların en yoğun yaşandığı ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenci sayısı 8.000'e varan okullar mevcuttur. James Bryant Conant'ın 1959'da yayınlanan kitabı ile başladığı kabul edilen büyük okul geleneği, öğrenci başına düşen maliyetleri azaltması ve daha kapsamlı olanakların sunulması argümanlarıyla uzun yıllar tercih edilip desteklenmiş olsa da son dönemlerde eleştirilmekte ve sorgulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1990 sonrası okul büyüklüğü üzerine yapılan 280 çalışmanın incelendiği, aralarından bilimsel araştırma yöntemleriyle uyumlu olduğu ve akademik nitelik taşıdığı düşünülen 59 araştırmanın karşılaştırıldığı bir makale bu alandaki gelişmeleri yansıtmaktadır. Araştırmalar okul büyüklüğünün görece olduğunu, başta okul başarısı olmak üzere birçok göstergenin okul büyüklüğü ile olan ilişkisinin saha çalışmalarıyla net bir biçimde ortaya konulmadığını göstermektedir. Büyük okulların faydalarının mitleştirildiği, incelenen birçok gösterge açısından küçük okulların daha avantajlı olduğu, dezavantajlı sosyal ve ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin küçük okullardan daha fazla yararlandıkları ortaya konulan tespitler arasındadır (Leithwood ve Jantzi, 2009). Büyük okullarda sunulan geniş imkânlarla karşın, bunlara erişimde eşitsizliklerin daha fazla olduğu, öğrenci ve öğretmenlerde aidiyet duygusunun zayıfladığı vurgulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde son yıllarda okullarda yaşanan silahlı şiddet olayları büyük okulların sorgulanmasına yol açan nedenler arasındadır. Büyük okulların "okul içinde okul" gibi kavramlarla aynı yerleşkeyi paylaşan daha küçük birimlere dönüştürülmesi çalışmaları giderek yaygınlaşmakta ve daha kolay yönetilen, daha fazla olanağa sahip, başarılı okullar olarak dikkat çekmektedirler (Deweese, 2007).

Ortaöğretim kurumları incelendiğinde, öğrenci sayısı 1.500'den fazla olan okullar Amerika Birleşik Devletleri'nde okulların %15'ine, İngiltere'de ise %8'ine karşılık gelmektedir. Avustralya'da ise öğrenci sayısı 1.200'ün

üzerinde olan okulların oranı %7 olarak verilmektedir (Garrett ve diğerleri, 2004:12). Türkiye'nin uyum çalışmaları yürütmekte olduğu Avrupa Birliği ise tercihini küçük okullardan yana ortaya koymaktadır. En kalabalık okullara sahip olan İngiltere'de üç ayrı okulun birleştirilmesiyle oluşturulan 3.600 öğrenci kapasiteli Nottingham Academy, Avrupa'nın en büyük okulu olarak kabul edilmektedir ("School with 3600...", 2009).

Büyük okulların, öğrenci başına maliyetleri düşürdüğü için ekonomik olarak tercih edilebilir olduğu iddialarına karşın birçok çalışmada okulun büyüklüğü arttıkça disiplin, güvenlik ve okul terk sorunlarının arttığı ortaya konulmaktadır. Okul büyüklüğüne ilişkin birçok çalışmanın değerlendirildiği, Türkiye'de en uygun okul büyüklüğünün belirlenmesi için yapılan bir TÜBİTAK araştırma projesinde, nitelikli öğretim yapılacak, iyi yönetilecek bir okulun 602-657 öğrenci arasında olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Karakütük ve diğerleri, 2011). Türkiye'de öğrenci sayısı 1.000'in üzerinde olan birçok okul bulunmakta, bunların arasında öğrenci sayısı 2.500'e varan okullar da yer almaktadır.

Eğitim kampüslerinin kaç öğrenciye ev sahipliği yapacağı konusu henüz net olarak ortaya konmamıştır. Yetkili makamların açıklamaları 5.000 ile 12.000 öğrenci arasında değişmektedir ("Bursa valisi..", 2013). Açıklanan en düşük sayı başlangıç noktası olarak alınsa bile, her an artırılabilir 5.000 öğrenci sayısına sahip 33 adet eğitim kampüsü (Ek-1) dikkate alındığında, Türkiye'nin Avrupa'daki en kalabalık okul deneyimine adım atacağı net olarak görülmektedir. Eğitim kampüslerinin en az iki farklı okulu bünyesinde bulunduracak şekilde düzenleneceği ve bu okulların kendi yönetimleri olacağı açıklanmış olsa da, ortak kullanım alanlarının varlığı ve bu alanların ticari amaçlarla düzenlenmesinin yol açacağı yoğunluk büyük okullara ilişkin sakıncaları gündeme getirecektir. Kampüsün genel yönetiminden sorumlu kampüs müdürü kadrosunun tesisi bu konunun dikkate alındığını ortaya koymaktadır. Yine de şu ana kadar yapılan açıklamalar ve yapılan hazırlıklar, eğitim kampüslerinin küçük okul avantajlarının büyük okul koşullarında yaşanacağı bir modeli ortaya koyabilecek yeterlilikte olmadığını düşündürmektedir.

Eğitim kampüslerinin tanıtımında öne çıkarılan, kalabalık olmayan sınıflar, her türlü olanağa sahip, geniş bir alanı kaplayan okul anlatısı bazı eğitimcilerin heyecanla karşılayacağı bir duruma işaret etse de okul büyüklüğü üzerine daha ayrıntılı analizlerin gerekli olduğu görülmektedir. Bu analizlere ışık tutacak

bir tespit de salt okul büyüklüğünü odak noktası yapacak çalışmaların yeterli olmayacağıdır.

Eğitim Kampüsleri ve Finansman

Eğitim kampüsleri için kullanılacak finansman modelinin, alt yapısı “Yap – Kirala - Devret” olarak oluşturulan bir Kamu-Özel Ortaklığı Modeli olduğu Milli Eğitim Bakanlığı resmi belgelerinde (MEB, 2012b) ve yetkililerin demeçlerinde vurgulanmaktadır. İlk olarak İngiltere’de uygulanan ve Dünya Bankası, OECD gibi örgütlerce teşvik edilen bu finansman modeliyle devlet kaynaklarının ve/veya hizmet sunumunun yetersiz olduğu gerekçesiyle kamusal hizmetlerde özel sektöre daha fazla alan açılması hedeflenmektedir. Eğitim kampüslerinde bu modelin kullanılma gerekçeleri, “Türkiye’deki derslik başına öğrenci sayısının OECD ülkelerine göre oldukça yüksek olması”, “zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile artan fiziksel mekân açığının var olan yatırım hızıyla kapatılmasının uzun yıllar alacağı”, “bütçe imkânlarıyla her okula ait eğitim-öğretim destek alanlarının yapılmasının güç olması” ve “özellikle büyük illerde kamulaştırma maliyetleri yüksek olduğundan okul arazisi yaratmakta sıkıntılar yaşanması” olarak dile getirilmektedir (MEB, 2012b). Bu model çerçevesinde, yükleniciler yerli ve yabancı finans kuruluşlarının desteğiyle eğitim kampüslerini inşa edecekler ve 49 yılı aşmayan bir kiralama dönemi sonunda Milli Eğitim Bakanlığı’na devredeceklerdir. Kiralama dönemi boyunca eğitim-öğretim destek hizmetlerinin sağlanmasında ve eğitim-öğretim hizmetleri dışındaki alanların işletilmesinde yüklenici firma imtiyaz sahibi olacaktır. Türkiye’nin de taraf olduğu Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ile bu projeler sadece yerel aktörlere değil küresel yatırımcılara da açıktır. Türkiye’de ulaşım, enerji, sağlık alanlarındaki mevcut uygulamalara 33 eğitim kampüsü ile “*eğitim sektörü*” de eklenmiş olacaktır.

Dünya Bankası için hazırlanan bir raporda (Patrinos ve diğerleri, 2009) Kamu-Özel Ortaklığı Modeli ile birçok ülkede gerçekleştirilen eğitim projeleri anlatılmakta, temin edilen yeni kaynaklar sayesinde yeni ve daha kaliteli hizmetlerin mümkün olduğu, yatırımların zamanında, daha verimli ve maliyet etkili olarak gerçekleştirildiği vurgulanmaktadır. Ortaya konan sav, bu uygulama sayesinde okul yöneticilerinin kırık pencereler, altyapı sorunları ile uğraşmak yerine eğitimin kalitesine yoğunlaşacakları yönündedir.

Diğer taraftan bu modele yönelik ciddi eleştiriler de bulunmaktadır. Bütçede yer almadan gerçekleştirildikleri için kamu borç stokunda görülmeyen bu projelere uzun yıllar boyunca yapılacak ödemelerin ülke bütçelerinde

ciddi bir yük oluşturacağı, bunun seçilecek hükümetler için bağlayıcı olmasının demokrasiyle uyumlu olmadığı, geleceğin hem ekonomik hem de politik anlamda ipotek altına alınmış olacağı uyarıları yapılmaktadır. Bu projelerin bedelini kendi dönemlerinde ödemeyen hükümetlerin, siyasi avantaj sağlamak, ölçek ekonomisine ulaşmak ve özel sektörün ilgisini çekmek için gerektiğinden daha büyük ölçekli projeler tasarladığı, bu modeli destekleyen bilimsel araştırmaların yetersizliği, kamuoyunun bu projelerin gerçek maliyetleri hakkında şeffaf bilgi almasının engellendiği dile getirilen sakıncalar arasındadır. Kamu-Özel Ortaklığı ile gerçekleştirilen bazı ihale ve inşa süreçlerinin yolsuzluklarla anıldığı, iş çevrelerinin bu projelerden yararlanmak veya kendi yatırımlarını garanti altına almak amacıyla politikaya müdahil olma çabaları da dikkat çekilen noktalar arasındadır (CEE Bankwatch Report, 2008).

Kamu-Özel Ortaklığı Modeli üzerine yapılan tartışmaların devam edeceği görülmektedir. Eğitime ilişkin önemli bir diğer tartışma da yol inşa etmekle eğitim kampüsü inşa etmek arasında fark gözetmeyen bir finansman modelinin toplumsal ilişkilere dayalı bir etkinliğe ne kadar uyumlu olacağıdır. Aynı çatı altında, bir hak olan zorunlu eğitimin ve kâr odaklı bir piyasa faaliyetinin birlikte var olmaları pek kolay görülmemektedir. Eğitim kampüsleri ile ilgili olarak ortaya çıkması kaçınılmaz gerilimlerin hangi yaklaşımla çözümleneceği de henüz ortaya konmamıştır. Hafta sonu okul salonunda bir etkinlik yapmak isteyen okul yöneticisi, takımına okul saatleri dışında da zaman ayırmak isteyen bir beden eğitimi öğretmeni ile bu alanları ticari amaçlarla işletme hakkına sahip yüklenici arasında yaşanacak sorunlar akla ilk gelenlerdendir. Bulunduğu mekânla iç içe geçmiş bir etkinlik olan eğitim faaliyeti, yüklenicinin kullanımına teslim edilen alanlara bakıldığında, okul saatlerinde kampüslere misafirlğe gitmeye indirgenmektedir. Bu saatler dışında, öğrenci, öğretmen ve velilerin kendi okullarının sunduğu olanaklara hangi koşullarda erişecekleri ise henüz belirsizliğini korumaktadır.

Eğitim kampüsleri finansman modelinin, üzerinde durulması gereken önemli bir tartışma alanı olduğu görülmektedir. Eğitim kampüslerine ilişkin maliyet-etkililik ve ekonomik analizlerin yapılabilmesi için inşaatların tamamlanmasını ve işletme, kira maliyetlerinin net olarak ortaya çıkmasını beklemek gerekmektedir. Ancak kampüslerin yapımında tercih edilen finansman modelinin alternatifsiz olarak kamu-özel ortaklığı olması üzerinde durulması gereken bir husustur. Eğitim bütçelerini uzun yıllar ipotek altına alacak bu tercih yerine kamusal kaynakların geliştirilmesi ve kullanımı gündeme getirilmemiştir. Yakın geçmişte yer alan ve özel

okulların da yararlandırıldığı, Fatih Projesi, Ücretsiz Ders Kitabı Projesi, dershanelerin özel okula dönüştürülmesi, eğitim alanında özel sektöre sağlanan yardım, teşvik ve muafiyetler gibi uygulamalar, bunlara imza atan Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer devlet kurumlarının istemeleri halinde kaynak yaratabildiklerini göstermektedir. Eğitim Kampüsleri Projesinde gerçek maliyetlerin ne olacağı ortaya konulmamıştır. Yüklenici firmalara ödenecek kira bedeli dışında, yüklenici tarafından sağlanacak hizmetlerin nasıl ücretlendirileceği ve ödeneceği bütçe şeffaflığı açısından büyük önem taşımaktadır. Kampüslere ilişkin yönetmelik, kampüslerin yalnızca kira ödemelerine açıklık getirmekte, eğitim-öğretim alanları dışında tanımlanan ve yüklenicinin işletmesine bırakılan birimlerin öğretim saatleri içerisinde nasıl kullanılacağı ve öğrencilerin okul saatleri dışında kampüs tesislerine erişiminin nasıl düzenleneceği belirtilmemektedir. Eğitim kampüslerinin zorunlu eğitim kurumları olduğu dikkate alınınca, tüm öğrencilerin başta ulaşım, beslenme olmak üzere sunulan sosyal, kültürel, spor olanaklarından kesintisiz ve ücretsiz olarak yararlanmaları gerekmektedir. Devletin zorunlu olarak tanımladığı bir eğitim kademesinde “kullanan öder” yaklaşımının kendine bir biçimde yer bulması, eğitim hakkının ortadan kaldırılması anlamına gelecektir. Bu konuda meslek örgütlerinin, eğitim bilimci ve araştırmacıların, sivil toplum örgütlerinin müdahil olması için gerekli mekanizmaların yaratılması ve eğitim kampüsleri ile ilgili detaylı bilgilerin kamuoyunun erişimine açık olması gerekmektedir.

Kent ve Kamusal Mekân Bağlamında Eğitim Kampüsleri

Eğitim kampüsleri, kent hakkı ve eğitim hakkını yıpratıcı süreçleri entegre ederek, 1980’ler sonrasında ivme kazanan kamusal alanların özel sermayeye yer açacak şekilde düzenlenmesi çalışmalarına yeni bir halka eklemektedir.

Neoliberalizmin egemenliğinde, kamusal olan her şeyin saldırı altında olduğu bu dönem; şehirleri, sokakları, caddeleri, meydanları kamusal mekânlar olmaktan çıkardığı (Argın, 2009) gibi okulları da aynı sürece tabi kılmakta, eğitime ilişkin hizmetleri parçalayarak ayrı ayrı piyasalaştırmaktadır. İktidarların ve/veya küresel/ulusal sermayenin hegemonyasıyla şekillenen kentsel mekânın tasarlanması ve üretiminde temel saik, kentsel yaşamın her alanını metalaştırmaktır (Baysal, 2011). Sınıflar dışındaki her metrekaresi işletilmek için kurgulanan eğitim kampüsleri bu yeni dönemin, kamusal hizmet ve kamusal mekân anlayışının en güncel ve çarpıcı örneklerinden biri olmaya adaydır. Oysa kamusal mekânlar bütün sosyal sınıfların içinde hareket edebildiği ve birbirleriyle temas halinde oldukları alanlardır (Kurtuluş, 2006)

ve okullar kamusal mekânlar olarak çocukluktan itibaren toplumsallaşmanın önemli araçlarından biridir.

Bugün bir kentleşme ideolojisine dönüşen; kamusal işlevleri kent dışına taşımak ve kendi içine dönük kapalı mekânlar yaratmak anlayışı (Keskinok, 2012) kendini eğitim kampüslerinde de göstermektedir. Kentsel saçılma denilen bu süreç kentleri toplumsal ve mekânsal olarak bölerken (Keskinok, 2012), okulları da, şehrin dışına taşımakta ve alış veriş merkezleri gibi bütün ihtiyaçların kampüs içinde karşılanacağı şekilde kurgulayarak toplumsal ilişkilerden yalıtılmaktadır. Oysa okulların, içinde bulunduğu mahalleyle, çevreyle bütünleşmiş, öğrenme sürecinin devamlılık arz ettiğini gösterecek/hatırlatacak/pekiştirecek yapılar olarak kurgulanması gerekmektedir (Gürkaynak ve diğerleri, 2008). Okulların toplumsal ilişkilerle ve gündelik hayatla ilişkisinin kesilmesi, informal öğrenme süreçlerini sekteye uğratmakta, okul dışına çıkıldığında öğrenme sürecinin bittiği düşüncesini oluşturmaktadır. Eğitim kampüsleri her ne kadar kampüste sunulacak imkânların okul zamanları dışında da kullanılacağı öngörüsüyle oluşturulmaktaysa da, şehir dışında bulunmaları ve sunulan imkânlardan yararlanmak yüklenici tarafından tahsil edilecek belli bir bedel karşılığında mümkün olacağından, kamusal kullanıma açık yapılar haline gelemeyecektir. Oysa Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim kampüslerinden önce 2011 yılında okulların; velilerin, mahallelinin ve çevrenin hizmetine açılması, öğrenciler ve yetişkinler için birer hayat boyu öğrenme merkezi ve eğlenme ve dinlenme aktivitelerine imkân veren “yaşayan güvenli alanlar” haline getirilmesi amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliğiyle birlikte “Okullar Hayat Olsun” Projesi’ni başlatmıştır. Proje; birçok yerleşim bölgesinde okul binaları ve bahçeleri dışında halka hizmet üretilebilecek fiziki kapasitenin olmaması, çocuklar ve gençler için yeterli oyun ve spor alanlarının bulunmaması, halkın okullarda mevcut eğitsel kaynaklardan ve imkânlardan yeterince yararlanamaması gerekçeleriyle başlatılmış ve eğitim-öğretim zamanları dışında dersliklerin, kütüphanelerin, bilgi teknolojileri sınıflarının, konferans ve spor salonlarının, okul bahçelerinin velilerin ve mahallelinin hizmetine açılması amaçlanmıştır (MEB, 2011).

Kentsel saçılmanın en önemli sonuçlarından biri de kamu hizmetlerinden farklı düzeylerde yararlanan parçaların ortaya çıkması ve toplumdaki sosyo-ekonomik ayrışmanın mekânsal olarak somutlaşmasıdır (Bilsel, 2006). Eğitim kampüslerinin, sunduğu olanaklar ve okula yakın olma arzusu gibi nedenlerle çekim merkezi haline gelmesi ve ulaşım olanaklarının artmasıyla kuruldukları bölgelerde yatırım ve yapılaşmaya yol açması kaçınılmazdır.

Ortaya çıkacak hareketliliğin gelir düzeyi yüksek grupları bölgeye çekmesi ve eğitim kampüslerinin kurulacağı bölgelerde yaşayan düşük gelirli insanların buraları terk etmesine yol açacak bir soylulaştırma¹ sürecinin yaşanması da beklenebilir. Bu durum genellikle kentsel dönüşüm sürecinde ve kent merkezlerinde söz konusu olsa da özellikle gelişmişlik sıralamasında alt sıralarda yer alan illere yapılacak büyük yatırımların kent yaşamında önemli etkilerinin olması beklenmedik bir durum olmayacaktır. Araştırmalar, insanların nerede yaşayacakları kararını verirken, eğitim imkânlarının göz önünde bulundurulduğu en önemli değişkenlerden birisi olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim Türkiye’de en yüksek ikinci göç nedenidir ve göç edenlerin % 22,6’sı eğitim amacıyla göç etmektedir. Yakın çevresine göre çok daha iyi eğitim imkânı sağlayan illere yapılan göçlerde, eğitim, göç nedenleri içinde ilk sırayı almaktadır (TÜİK, 2013).

Bütüncül bir planlama anlayışı yerine konut, eğitim, sağlık, çalışma, dinlence ve eğlenme mekânlarına ilişkin tekil kararlarla yer seçimi, kentin bağlamını yitirmesine neden olmaktadır (Keskinok, 2012). Oysa eğitim tesislerine yer seçiminde, kentsel yeşil, spor, kültür ve sağlık parselleri ile birliktelik sağlanmalıdır (Karabey, 2012). Halihazırda eğitim yerleri imar planlarının parçası olarak ele alınmaktadır. Eğitim kampüslerine ilişkin yer seçiminin imar planlarından bağımsız olarak karara bağlanması, proje uygulandığında ulaşım ve altyapı sorunlarının yaşanması, ekonomik, sosyal, çevresel etkilerin bir arada ele alınamaması ve kamu kaynaklarının kullanımında etkinliğin azalması gibi sorunların ortaya çıkma ihtimalini güçlendirmektedir. Bunun örneklerine eğitim yerine ilişkin planlama ile imar planları arasındaki bağlantının kırk yıldır kopuk olduğu Amerika Birleşik Devletleri’nde rastlanmaktadır (Sharp, 2008).

Okulların kent merkezlerinden taşınması, birçok ailenin bütçesini etkileyecek olan ulaşım maliyetlerini ve bu yolculukların ruh ve beden sağlığı üzerinde yaratacağı tahribatı da gündeme getirmektedir (Keskinok, 2012). Okul servis ücretleri illere göre değişmekle birlikte, dar gelirli aile bütçelerine yük oluşturabilecek rakamlara karşılık gelmektedir; örneğin Ankara’da 2013-14 Eğitim-Öğretim Yılı’nda en kısa servis mesafesi için açıklanan yıllık ücret 1.138 TL’dir (“Ankara’da okul servis...,” 2013) ve mesafe uzadıkça bu ücret yükselmektedir. Siirt’teki eğitim kampüsünün şehrin 11 km. dışına (“Eğitim kampüsünün...,” 2013) yapılacağı dikkate alınırse ciddi bir ulaşım maliyetinin söz konusu olacağı görülmektedir. Okul terki üzerine yapılan bir araştırma, ailelerin ekonomik güçlüklerinin okul terkindeki temel etkenlerden birisi olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan çocukların

%88,6'sı okula yürüyerek gittiği ve her hangi bir ulaşım maliyeti ortaya çıkmadığı halde, annelerin yarından fazlası çocuğunun okula devam etmesini sağlamakta maddi olarak zorlandığını belirtmektedir (Özdemir ve diğerleri, 2010). Eğitim kampüslerinin kent dışında yer alması ve buradaki okulların tam gün eğitim verecek olması, ulaşım giderlerine beslenme giderlerini de ekleyecektir. Eğitimden bir hak olarak bahsedilebilmesi, hiç kimsenin bu haktan yoksun kalmaması, yararlanmanın kişilerin ekonomik gücüne bağlı olmaması ve giderlerin eğitim hakkından yararlanmanın önünde engel teşkil etmemesiyle mümkün olabilir (Özsoy, 2004). Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin eğitim hakkına ilişkin 13 No.'lu Genel Yorumunda, eğitim hakkından yararlanabilmek için eğitimin fiziksel olarak güvenli bir şekilde erişilebilir olması gerektiği, makul ve uygun bir coğrafi bölgede (örneğin mahalle okulu) verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1999). Ortaya konan bu sakıncaların, engelli öğrenciler ve çalışmak zorunda olup bir taraftan da okula devam eden yoksul aile çocukları üzerinde, onların okula devam etmelerine engel olacak etkilerde bulunması da kaçınılmazdır.

Ekonomik boyutunun yanı sıra, eğitim kampüslerine ulaşım, trafik problemini, çevre kirliliğini ve çocuklar açısından kaza riskini artıracak etkilerde de bulunacaktır. Uzaklığın yol açacağı bir diğer sorun ise veliler ile okul arasında iletişim ve işbirliğinin sağlanmasındaki kopukluk olacaktır. Buna vurgu yapan ve eğitim kampüslerine de yer veren “Milli Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği” incelendiğinde, eğitim kampüslerinin yapısı ile yönetmelik arasında büyük çelişkiler göze çarpmaktadır (MEB, 2012c).

Kampüslerde Gizli Müfredat

Okullarda, önceden hazırlanmış içerik ve programlarla yürütülen eğitim faaliyetlerinin tek bilgi ve davranış kaynağı olmadığı, eğitimcilerin uzun yıllardır üzerinde fikir birliğine vardıkları bir konudur. Okullar, öğretmen, yönetici ve öğrencilerin birbirlerine yönelik davranışları, okulda gerçekleştirilen ders dışı faaliyetler, uygulanan kurallar, sınıflarda ve okulun bütününde gerçekleştirilen düzenlemeler, okulda önemsenen tutum ve davranışlar yazılı olmayan bir eğitim sürecinin de parçasıdır.

Okulların fiziksel olanakları ve okul ortamlarının eğitim süreçlerine olan etkisi de eğitim alanında sıkça rastlanan başka bir çalışma alanıdır. Eğitim alanlarının düzenlenmesini eğitimin kalitesiyle ilişkilendiren çalışmalar (Uludağ, 2002) mevcuttur. Okul iklimi kavramı, okul içi ilişkilerin ve tutumların yanı sıra,

liderlik davranışları, okulun fiziksel yapısı, hiyerarşik düzen, çevre ile ilişkiler gibi okulun iç ve dış tüm özelliklerini kapsamaktadır (Çalık, 2010:170).

Eğitim kampüslerinin sadece öğretim etkinliğinin yürütüldüğü mekânlar olarak ele alınması çok doğru bir yaklaşım değildir. Okul yapıları, öğrencilerin toplumsallaşma sürecindeki rolleri nedeniyle toplumda alacakları tavırları etkilemektedir. Okuldaki zihinsel, davranışsal ve ilişkisel yapılanma okul dışında ve sonrasında da etkisini sürdürmektedir (Gürkaynak ve diğerleri, 2008). Kampüslerin henüz uygulamaya girmemiş olması nedeniyle, farklı eğitim göstergelerine ilişkin etkileri ve toplumsal ayrışma gibi verilere ihtiyaç duyan analizlerin yapılması bu aşamada mümkün görülmemektedir. Buna karşın, uygulanan finansman yöntemi ve kampüslerdeki düzenleme sonucu ortaya çıkacak, hizmetlerde ve alan kullanımındaki ikiliğin öğrenciler üzerinde yapacağı etkilerin tartışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Geleneksel devlet okullarının aksine okuldaki ticari faaliyetlerin fazlalığı, kampüste öğretmen ve yöneticiler dışında tüm çalışanların özel sektör çalışanı olması, hizmet ve servis sunumunun özel sektör tarafından üstlenilmesi ve tesislerin okul saatleri dışında kullanım biçimleri, bahsedilen ikiliğin kaynağını oluşturup öğrencilerin okula yönelik algısını etkileyecektir. Eğitim kampüslerine dayanak oluşturan yönetmeliğe (MEB, 2012b) göre, otopark, kapalı ve açık yüzme havuzu, öğretimevi, konferans ve kültür merkezi, sanat merkezi ve sanat uygulama atölyeleri, bilim merkezi, deney ve gözlemevi, gençlik merkezi, tiyatro ve sinema salonları, akvaryum, hayvanat bahçesi, sera, botanik parkı, restoran, çarşı gibi ön proje ile tanımlanacak, eğitim-öğretim tesisi kavramı ile uyumlu alanlar, eğitim-öğretim hizmetleri dışındaki alanlar olarak tanımlanmıştır. Okul bilgi işlem hizmetleri, kütüphanecilik hizmetleri, spor destek hizmetleri, çamaşırhane, temizlik, güvenlik, yemek, arşivleme ve benzeri hizmetler ile aydınlatma, asansör, ısıtma, soğutma, havalandırma, gaz, su ve enerji temini de dâhil olmak üzere binaların tamiri, bakımı ve işletilmesi, park ve bahçe bakımı, atık ve atık su uzaklaştırma, personel ve öğrenci taşıma, mefruşat, donanım, alet ve eğitim araç gereçlerinin bakım ve onarım hizmeti gibi eğitim-öğretim destek hizmetleri ise eğitim-öğretim hizmetleri dışındaki hizmetler olarak tanımlanmıştır. O kadar çok hizmet ve alan eğitim-öğretim dışında sayılmıştır ki, hepsi bir arada düşünüldüğünde geriye öğrencilerin kendilerine ait sayabilecekleri sadece sınıflar kalmaktadır. Sonuçta ortaya çıkan yapı öğrenciler, öğretmenler ve özel şirket çalışanlarının paylaştığı, karmaşık bir yaşam alanı olacaktır.

Eğitim kampüslerine ilişkin düzenlemelere bakıldığında proje yüklenicisi şirket ile finansman sağlayıcılar arasında ihtilaf durumlarının kampüsteki hizmetleri etkileyeceği görülmektedir. Yönetmeliğe göre yüklenici firma, finans sağlayıcılar tarafından mali, idari, hukuki olarak denetlenmekte ve finans sağlayıcılar gerek gördüğünde idarenin onayı ile yeni bir yüklenici tayin edebilmektedir. Finans sağlayıcıların kontrolünde, piyasada alınıp satılabilecek bir meta olarak tanımlandığı açıkça belli olan bu kampüslerdeki eğitim hizmetlerinin aksaması kaçınılmaz olacaktır. Devletin kamusal bir hizmet olarak sunması gereken bir alanın piyasa gerilimlerine ve manipülasyonlarına açık olması eğitim süreçlerine olumsuz etkide bulunacaktır. Kamusal eğitim ile piyasa arasında kurulan ilişkinin tarihsel, politik ve küresel boyutlarını gözler önüne seren çalışmada Aksoy (2005), söz konusu dinamiklerin toplumsal yabancılaşmaya yol açacağı tespitinde bulunmakta ve bunlara ilişkin süreçlerin görünmezlik boyutuna dikkat çekmektedir.

Öğretmenlerin esnekleşen çalışma koşullarında bilgi ile olan ilişkilerinin araçsal bir nitelik kazandığı, öğretmen kimliğinin yeniden tanımlandığı akademik çalışmalarda dile getirilmekte; bunların önlenmesinin gereğine dikkat çekilmektedir (Ünal, 2011). Eğitim kampüslerinde öğretmenlerin karşı karşıya kaldığı esnek koşullara, yüklenici firmanın üstlendiği hizmetlerde çalışanların karşılaşılabilecekleri da eklenecektir. Kampüsler için hazırlanan yönetmeliklerde yüklenicinin üstleneceği hizmetlerde çalışacak kişilerin istihdam koşulları ve iş güvenceleri ile ilgili düzenlemeler yer almamış, bu konular piyasanın insafına bırakılmıştır. Bunların öğrencilerin günlük deneyimlerine sürekli yeni yüzler, işinden tatmin olmayan çalışanlar biçiminde yansımaları kaçınılmazdır.

Eğitim kampüslerindeki geniş alan kullanımı ve yüksek öğrenci sayılarına ev sahipliği yapması hem disiplin hem de güvenlik amaçlı önlemlerin alınmasını gerektirecektir. Farklı okulların bir arada olması, değişik okul türlerindeki öğrencilerin bir arada bulunması, eğitim süreçlerinde birlikte olmayan, birbirine yabancı öğrenci gruplarının özel sektörün işletmesine verilmiş ortak alanlarda hizmet alımı esnasında bir araya gelecek olmaları, bu önlemlerin okul yöneticileri ve öğretmenler ile alınmasının yeterli olmayacağını düşündürmektedir. Bunu sağlamanın yolu günümüzde birçok alanda yaygınlaşmaya başlayan kamera ve özel güvenlik uygulamaları olacaktır. Öğrencilerin güvenliği yaklaşımıyla, ailelerin desteğini sağlayıp kolaylıkla meşrulaşacak bu yapı, okulu özgür bir etkileşim alanı olmak yerine kameralarla, güvenlik görevlileriyle çevrili bir gözetim bölgesine dönüştürecektir.

Bir bölümünü tartıştığımız farklılıklar öğrencilerin sınıf dışında hangi bilgi, davranış ve yapılarla karşı karşıya kalacağı konusunda bir fikir oluşturmaktadır. Eğitim kampüslerinde öğrenim gören öğrenciler, gözetim altında, sınıf kapısından çıkınca her şeyin piyasa tarafından alınıp satılan bir metaya dönüştüğü bir yaşam biçimini deneyimleyeceklerdir. Evlerinden uzaktaki bu kampüsler, düşük geliri ailelerin çocukları için ulaşım, beslenme sorunları ve kampüste ticari amaçla sunulan mal ve hizmetlere ulaşamayacakları anlamına da gelmektedir.

Bu süreci yaşayan öğrencilerin eğitimi bir hak olarak algılaması ve hak temelinde eşitlik taleplerinde bulunması beklenemez. Aksine, her şeyin alınıp satıldığı, piyasa aracılığıyla yönetim ve hizmetlerin belirlendiği bir yapıyı içselleştirip uyum sağlayacaklar ve kampüs alanındaki yapılanmaları diğer toplumsal alanlarda da doğal olarak kabul etmelerini sağlayacak gizli müfredatın tedrisatından başarıyla geçeceklerdir.

Ortaya konulan tartışma kampüslerin değerlendirilmesine yönelik olsa da, gizli müfredat kavramının yalnızca sınıf içi ve dışı davranışlar ve tutumlarla sınırlı olarak ele alınmasının eksik olacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda eğitim mekânının kendisi, kullanılan finansman kaynağı ve hizmet süreçlerinin düzenlenme biçimi bir gizli müfredat olarak işleyecektir. Gizli müfredata ilişkin yaklaşımların açıklayıcılığı ile değerlendirildiğinde, eğitim kampüslerinin küresel süreçlerle uyumlu, piyasayla barışık, kontrol toplumunu içselleştirmiş insan tipinin yetiştirilmesinde oynayacakları rolü açıklamak çok daha kolay olmaktadır.

Sonuç Yerine

Türkiye’de öğrencilerin %97’si devlet okullarına devam etmektedir. Bu okulların pek çoğundaki eksiklik ve yetersizliklerin eğitimi olumsuz etkilediği genel olarak bilinmektedir. Öğrencilerin bulunmaktan keyif alacakları, güvenli, ders dışı faaliyetlere olanak sağlayan mekânlar olmaktan uzak bu okullar, çoğunlukla betonla kaplanmıştır ve yeşil alanlar, spor tesisleri, oyun oynama ve sosyalleşme olanakları açısından yetersizdir. Okulların geliştirilmesi ve öğrencilerin kendilerini mutlu hissedecekleri mekanlara dönüştürülmesi eğitimi olumlu etkileyecektir. Eğitim kampüslerinin sahip olacakları gelişmiş fiziksel altyapı ve sundukları olanaklar ile bu duruma katkı yapmaya aday olduğu ileri sürülmektedir. Tek tip olarak kurgulanmaması, mimari proje yarışmaları ile yapılacak olması, özgün ve işlevselliği ön planda tutan estetik yapılar olarak planlanması dolayısıyla kampüslerin sahip olacağı koşullarda bir eğitimin, öğrenciler ve öğretmenler için daha verimli olması ve zengin

deneyimlere yol açması beklenmektedir. Ancak eğitim kampüslerinin sadece sağlanacak mekânsal iyileştirmeler çerçevesinde değerlendirilmesi, eğitim alanında yol açacağı yeni sorunların, eğitimdeki artan eşitsizliklerin ve eğitimin piyasalaşmasının görmezden gelinmesine ve yeterince tartışılmamasına yol açacaktır.

Eğitim kampüsleri çok sayıda öğrenciye ev sahipliği yapmaları, büyük ölçüde işletme olarak kurgulanmış bir yapıda kamusal bir hizmetin nasıl yürütüleceği bilmesinin cevapsız olması, yol açacakları gizli müfredat etkisi ve öğrencilerin yaşamlarında yol açacakları mekânsal kopukluklar nedeniyle birçok sorunun kaynağı olmaya adaydır.

Bugüne dek zorunlu eğitimde piyasalaşma mal ve hizmet alımlarıyla sınırlı olarak yaşanmıştır. Eğitim kampüsleri ile piyasa uygulamalarının eğitim alanına girmesi değil okulun piyasa için kurulması söz konusudur. Eğitim kampüslerinin kamu-özel ortaklığı olarak kurulmaları, yüklenici tarafından işletilecek alanların fazlalığı, kamusalılığı ve okul-toplum ilişkilerini erozyona uğratmaktadır. Öğrencilerin kampüslerin belli bölgelerinde ve okul içi ve dışı zamanlarda müşteri muamelesi görececek olmaları ve “kaliteli bir eğitim” için ihtiyaç duyulacak hizmetlerin yükleniciden satın alınacağı gerçeği Eğitim Kampüsleri Projesi’ne gölge düşürmektedir. Bu yönüyle, Eğitim Kampüsleri Projesi Türkiye ekonomisinin son 10-12 yıllık sürecinin ve neoliberalizmin kent ve eğitim üzerindeki etkisinin bir izdüşümü olacaktır.

Daha önce örneğine rastlanmayan bu uygulamanın yeterince tartışılmaması, pilot uygulama yapılmaksızın ülkenin dört bir yanında uygulamaya konulması da bir başka sorunlu yan olarak görülebilir. Böyle yapmakla, eğitim bilimcilerin, öğretmenlerin, velilerin, toplumsal aktörlerin görüşlerini sunmaları ve aktif katılımları engellenmiş, kentte yaşayanlar kentsel mekân üretimi süreçlerinden dışlanmışlardır.

Eğitim kampüsleri henüz gündemin alt sıralarında yer alsa da, projenin ilerletilmesi ve eğitimde yol açacağı etkiler, bir an önce ele alınmasına ve tartışılmasına gerek duyulduğunu göstermektedir. Kampüslerin öğrencilerin yaşam alanlarından uzakta kurulmasının yol açacağı sosyal sorunlar, kampüsteki alanların büyük ölçüde özel sektörün ticari bir faaliyeti olarak düzenlenmesi, ailelerin eğitim süreçlerine katılımında yaşanacak zorluklar gibi birçok unsur yapılacak bu tartışmalarda kendisine yer bulmak durumundadır.

DİPNOT

1 Soylulaştırma kavramı eski kent merkezlerinin yeni orta sınıflar tarafından yeniden keşfedilmesi ve buralarda yaşayan işçi sınıfı ve diğer kent yoksullarının yerlerinden edilmesi olgusunu ifade etmek için 1960'ların ortalarından itibaren kullanılmaktadır (Şen, 2011: 3).

KAYNAKÇA

Aksoy, H. Hüseyin (2005), “Küresel Kapitalizmin Kamusal Eğitime Etkileri”, *abece Eğitim ve Ekin Dergisi*, Sayı:232, 2-7.

Ankara'da okul servis ücretleri arttı (02.09.2013), *Anadolu Ajansı*, <http://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/223229--ankara-da-okul-servis-ucretleri-artti>, (Erişim:10.01.2014).

Argın, Ş. (2009), “Daralan Kamu, Buharlaşan Siyaset ve Çıkış İmkanları”, *Red Thread*, Sayı:1, <http://www.red-thread.org/tr/makale.asp?a=14#>, (Erişim:12.01.2014).

Baysal, C. Uzunçarşılı (2011), “Kent Hakkı Yeniden Hayat Bulurken”, *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt:9, Sayı:36, 31-55.

Bilsel, Cânâ F. (2006), “Kentsel Dönüşüm, Çözülen Kentler ve Parçalanmış Kamusal Alan”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı:327, Ocak-Şubat, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=Ozet&DergiSayi=41&MenuID=341>, (Erişim:25.01.2014).

Birleşmiş Milletler (1999), “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 13 No'lu Genel Yorumu: Eğitim Hakkı”, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/egitim_hakki/egitim_hakki_eskhk_13_no_lu_genel_yorumu_egitim_hakki.pdf, (Erişim:14.01.2013).

Büyük illere “eğitim kampüsleri” geliyor (30.05.2013), *TRTHaber*, <http://www.trthaber.com/haber/egitim/buyuk-illere-egitim-kampusleri-geliyor-87877.html>, (Erişim:25.01.2014).

CEE Bankwatch Network (2008), “Never Mind The Balance Sheet - The Dangers Posed by Public-Private Partnerships in Central and Eastern

Europe”, http://bankwatch.org/documents/never_mind_the_balance_sheet_SHORT.pdf, (Erişim:18.01.2014).

Conant, J. Bryant (1959), *The American High School Today*, New York: McGraw-Hill.

Çalık, Temel / Kurt, Türker (2010), “Okul İklim Ölçeği’nin (OIÖ) Geliştirilmesi”, *Eğitim ve Bilim*, Cilt:35, Sayı:157, 167-180, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/298/163>, (Erişim:19.01.2014).

Deweese, S. (2007), *The School-Within-a-School Model*, Educational Resource Information Center (U.S. Department of Education), http://www.education.com/reference/article/Ref_School_within_School/, (Erişim:18.01.2014).

Eğitim Kampüsü’nün Yeri Doğru Seçim mi? (19.02.2013), *Siirt Manşet*, <http://www.siirtmanset.com/egitim-kampusunun-yeri-dogru-secim-mi-makale,735.html>, (Erişim:10.01.2014).

Ehrenberg, Ronald G.; Brewer, Dominic J.; Gamoran, A.; Willms, J. Douglas (2001), “Class Size and Student Achievement”, *Psychological Science in Public Interest*, Vol:2, No:1, May, 1-30, http://www.psychologicalscience.org/journals/pspi/pdf/pspi2_1.pdf?origin=publication_detail (Erişim: 13.11.2014).

Garrett, Z.; Newman, M.; Elbourne, D.; Bradley, S.; Noden, P.; Taylor, J.; West, A. (2004), *Secondary School Size: A Systematic Review*, In: Research Evidence in Education Library. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London, http://eppi.ioe.ac.uk/eppiwebcontent/reel/review_groups/school_size/s_s_rv1.pdf, (Erişim:09.02.2014).

Gürkaynak, İ.; Üstel, F.; Gülgöz, S. (2008), *Eleştirel Düşünme*, Eğitim Reformu Girişimi Raporu, <http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/Elestireldusunme.pdf>, (Erişim:28.01.2014).

Iacovou, M. (2001), *Class Size in the Early Years: Is Smaller Really Better?*, Essex University Institute for Social and Economic Research Working Paper, https://www.iser.essex.ac.uk/files/iser_working_papers/2001-10.pdf (Erişim: 13.11.2014).

- Işık, Ş. (2008), “Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerindeki Etkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:10, Sayı:3, 159-181.
- İnal, K. (2013), “Neoliberal Eğitim ve Yeni İlköğretim Müfredatının Eleştirisi”, *Praksis*, Sayı:14, 265-287.
- Karabey, H. (2012), “Yeni Kuşak Eğitim Tesisleri İçin Öneriler”, *Güney Mimarlık (Dosya: Eğitim Yapıları)*, Sayı:9, Eylül, 18-22, http://www.adanamimod.org.tr/guney_mimarlik_sayi9.pdf, (Erişim:28.01.2014).
- Karakütük, K.; Tunç, B.; Bülbül, B.; Özdem, G.; Taşdan, M.; Çelikkaleli, Ö.; Arslan, B. (2011), *Türkiye’deki Genel Ortaöğretim Kurumlarının (Liseler) En Uygun (Optimal) Büyüklüğünün Belirlenmesi Araştırması*, TÜBİTAK Projesi, Proje No:109K553.
- Keskinok, H. Çağatay (2012), “Kentlerde Kamusal Mekânların Üretilmesi Sorunu: Bağlamını Yitiren Kentler”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı:364, Mart-Nisan, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&Der giSayi=378&RecID=2890>, (Erişim:01.02.2014).
- Kurtuluş, H. (2006), “Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinde Bakmak”, *Planlama*, Sayı: 2, http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/24d7f84fff11dd7_ek.pdf, (Erişim:25.01.2014).
- Leithwood, K. and Jantzi, D. (2009), “A Review of Empirical Evidence about School Size Effects: A Policy Perspective”, *Review of Educational Research*, Vol:79, No.1, 464-490.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011), “Milli Eğitim Bakanlığı Okullar Hayat Olsun Projesi”, http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/isDosyalar/2013/05/28/okullar-hayat-olsun-projesi-su_E2FY6gv727.pdf, (Erişim:02.02.2014).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012a), “Eğitim Öğretim Tesislerinin Kiralama Karşılığı Yaptırılması ile Tesislerdeki Eğitim Öğretim Hizmet Alanları Dışındaki Hizmet ve Alanların İşletilmesi Karşılığında Yenilenmesine Dair Yönetmelik”, http://iegb.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2012_09/11115535_3.5.20123682.pdf, (Erişim:24.11.2013).

Milli Eğitim Bakanlığı (2012b), “Eğitim Kampüsleri Ön Seçimli Ulusal Mimari Proje Yarışma Şartnamesi”, http://iegb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_12/05092244_eitimkampuslerinseimliulusalmimariprojeyarmaartnamesi.pdf, (Erişim:27.12.2013).

Milli Eğitim Bakanlığı (2012c), “Milli Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği”, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/okulailebirligi/okulaile.html>, (Erişim:24.01.2013).

Milli Eğitim Bakanlığı (2014), “Eğitim Kampüsleri Mimari Proje Yarışması Ödülleri Sahiplerini Buldu”, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Basın açıklaması (08.01.2014), <http://www.meb.gov.tr/egitim-kampusleri-mimari-proje-yarismasi-odulleri-sahiplerini-buldu/haber/6612>, (Erişim:25.01.2014).

OECD (2013), *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en>, (Erişim:16.01.2014).

Özdemir, S.; Erkan, S.; Karip, E.; Sezgin, F.; Şirin, H. (2010), *İlköğretim Öğrencilerinin Okulu Terk Etme Nedenleri ve Çözüm Önerileri*, TÜBİTAK Projesi, Proje No:107K453.

Özsoy, S. (2004), “Eğitim Hakkı: Kendi Dilini Bulamamış Söylem”, *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt:2, Sayı:6, 58-83.

Patrinos, H. Anthony; Barrera-Osorio, F; Guáqueta, J. (2009), *The Role and Impact of Public-Private Partnerships in Education*, The World Bank, <http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/>

Ek-1. Kurulacak Eğitim Kampüslerinin Listesi

Birinci Grup	Kastamonu Eğitim Kampüsü
Adana Seyhan Şambayadı Eğitim Kampüsü	Kayseri İncesu Eğitim Kampüsü
Aydın Merkez Eğitim Kampüsü	Malatya İkizce Eğitim Kampüsü
Erzurum Eğitim Kampüsü	Mardin Midyat Eğitim Kampüsü
İstanbul Küçükçekmece Eğitim Kampüsü	
İzmir Bornova Eğitim Kampüsü	Üçüncü Grup
Kocaeli Gündoğdu Eğitim Kampüsü	Adana Kürkçüler Sarıçam Eğitim Kampüsü
Muğla Milas Eğitim Kampüsü	Aksaray Eğitim Kampüsü
Şanlıurfa Sırrın Eğitim Kampüsü	Denizli Şirinköy Eğitim Kampüsü
	Düzce Eğitim Kampüsü
İkinci Grup	Erzurum Muratpaşa Eğitim Kampüsü
Afyonkarahisar Eğitim Kampüsü	Eskişehir Odunpazarı Eğitim Kampüsü
Ağrı Doğubeyazıt Eğitim Kampüsü	Gaziantep Şahinbey Eğitim Kampüsü
Balıkesir Bandırma Eğitim Kampüsü	İstanbul Beykoz Eğitim Kampüsü
Bursa Nilüfer Eğitim Kampüsü	Kütahya Tavşanlı Eğitim Kampüsü
Elazığ Eğitim Kampüsü	Malatya Fırıncı Eğitim Kampüsü
Hatay Kırıkhan Eğitim Kampüsü	Mersin Mezitli Eğitim Kampüsü
Iğdır Eğitim Kampüsü	Niğde-Fertek Eğitim Kampüsü
Kahramanmaraş Eğitim Kampüsü	Şanlıurfa Viranşehir Eğitim Kampüsü